

Zawody związane z polityką społeczną w projekcie INFODORADCA+

Occupations in the INFODORADCA+ project relating to social policy

Słowa kluczowe: zawód, informacja o zawodzie, polityka społeczna, instrumentarium polityki społecznej.

Key words: occupation, information about the occupation, social policy, social policy instruments.

Abstract. The article attempts to show the relationship between the descriptions of the occupations developed within the framework of the INFODORADCA+ project to social policy, understood as the practical activities. Particular attention is paid to the instruments of social policy and an indication of the sample of representative competitions for different groups of instruments of social policy.

Wprowadzenie. Dostęp do zasobów wiedzy o zawodach warunkuje poprawność oferowanych usług przez podmioty polityki społecznej. Transfer wiedzy o zawodach to proces, w którym istotne informacje z badań realizowanych w ramach projektu INFODORADCA+ są udostępniane dla praktyki polityki społecznej, są wymieniane pomiędzy różnymi podmiotami polityki społecznej. Wszystkie zawody ujęte w projekcie „Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA +” są związane z różnymi rodzajami działań polityki społecznej i wpisują się w działalność jej podmiotów. Typologia instrumentów polityki społecznej nawiązuje do wiedzy o zasobach, jakimi dysponują różne podmioty polityki społecznej. Są to instrumenty ekonomiczne, prawne, informacyjne, kadrowe oraz przestrzenno-czasowe.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie związku zawodów opisanych w projekcie INFODORADCA+ z zakresem przedmiotowym polityki społecznej. Szczególną uwagę zwróciłam na instrumentarium polityki społecznej i wskazanie przykładowych zawodów reprezentatywnych dla poszczególnych grup instrumentów polityki społecznej. Ukazałam też przydatność nowych opisów informacji o zawodach na rynku zatrudnienia.

Zakres przedmiotowy polityki społecznej. Pojęcie polityki społecznej jest złożone i wieloznaczne. Rozumiemy ją jako dyscyplinę naukową (akademicką)¹ lub jako praktykę społeczną. Polityka społeczna jest, w drugim znaczeniu tego słowa, działaniem publicznym prowadzącym „od pomysłu do czynu”. Dla celów niniejszego opracowania ograniczę rozważania do praktyki społecznej. W literaturze przedmiotu znaleźć można wiele definicji polityki społecznej jako działalności praktycznej. Godna uwagi jest definicja mówiąca, iż polityka społeczna to celowa działalność państwa i innych podmiotów w dziedzinie kształtowania warunków życia ludności i stosunków międzyludzkich², czyli – przyjęty i realizowany przez władzę publiczną (władze centralne, samorządy lokalne, instytucje rynku pracy) i organizacje pozarządowe zespół działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych.

Wśród celów polityki społecznej możliwe jest wyróżnienie następujących:

- kształtowanie odpowiednich, tj. na miarę możliwości gospodarczych, warunków pracy i bytu ludności;
- bezpieczeństwo socjalne – zapewnienie dochodów i usług w sytuacji wystąpienia ryzyka socjalnego (choroba, inwalidztwo, starość, śmierć, bezrobocie);
- inwestycje w człowieka, w kapitał ludzki – tworzenie równych szans kształcenia i rozwoju ludzi, kształtowanie kapitału ludzkiego zdolnego do realizacji zadań rozwojowych w warunkach konkurencji;
- ład społeczny – podstawa stabilizacji życiowej ludzi, współpracy w osiąganiu celów, tolerancji różnic między ludźmi;
- stabilność rodziny – troska o więzi emocjonalne i uczuciowe, o jakość potencjału ludzkiego upodmiotowionego w młodym pokoleniu.

W zakresie przedmiotowym polityki społecznej znajdują się problemy społeczne takie, jak:

- polityka demograficzna (ludnościowa) i polityka rodzinna;
- polityka edukacyjna, w tym system kształcenia i wychowania, wskaźniki w obszarze edukacji, modele szkolnictwa obowiązkowego, finansowanie oświaty, dostosowywanie kierunków i form edukacji zawodowej do wymogów rynku pracy;
- orientacja zawodowa i poradnictwo zawodowe;
- polityka zatrudnienia, w tym przeciwdziałanie bezrobociu, kształtowanie płac i warunków bezpieczeństwa pracy, pośrednictwo pracy;
- polityka zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczenia społeczne, opieka i pomoc społeczna;
- polityka ochrony zdrowia;
- polityka mieszkaniowa, w tym dostępność mieszkań, warunki mieszkaniowe;
- polityka transportowa;
- polityka migracyjna, w tym migracje wewnętrzne i zewnętrzne, zarobkowe i edukacyjne;

¹ Od 1923 r. polityka społeczna jest w Polsce dziedziną kształcenia akademickiego; na ogół studia te są prowadzone w ramach takich kierunków, jak: ekonomia, politologia, socjologia.

² A. Rajkiewicz, *Polityka społeczna*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1979, s. 30.

- polityka prewencji i zwalczania zjawisk patologii społecznej, przeciwdziałanie zjawisku dyskryminacji i działania na rzecz równouprawnienia na rynku pracy;
- polityka kulturowa;
- polityka ochrony środowiska naturalnego.

Wąsko rozumianą politykę społeczną utożsamia się niekiedy z problematyką świadczeń pieniężnych (np. emerytury, renty, zasiłki), nazywanych też transferami socjalnymi. Główną ich funkcją jest wspomaganie obywateli w utrzymaniu się m.in. wtedy, gdy czasowo lub trwale nie są zdolni do pracy, nie mogą jej znaleźć lub zajmują się ważnymi społecznie obowiązkami, np. opiekują się członkami rodziny. Ogólniejsze cele przypisywane systemowi transferów socjalnych to łagodzenie ubóstwa i nierówności w zakresie poziomu życia. Polityka socjalna ma węższy zakres, tzn. dotyczy tylko części spraw, które obejmuje polityka społeczna.

Polityka społeczna zajmuje się każdą istotną dla organizacji życia publicznego kwestią społeczną, tj. każdym zjawiskiem, które na masową skalę stanowi o braku komfortu życia społecznego i może okazać się dotkliwie dla potencjału osobowego społeczeństwa. Brak zapobiegania narastającym problemom społecznym może prowadzić do upośledzenia poszczególnych środowisk i kategorii ludności (np. marginalizacji) oraz konfliktów zakłócających funkcjonowanie społeczeństwa.

Zatrzymajmy się nad sprawami pracy człowieka. W skali całego społeczeństwa praca tworzy produkt (dobra i usługi), który jest jednocześnie jej wynagrodzeniem, tzn. dochody z pracy można wymienić na rynku na to, co jest nam potrzebne (sam pieniądź jest tylko pośrednikiem). W związku z tym głównym źródłem zaspokojenia potrzeb (utrzymania, dobrobytu) ludzi jest praca. To od jej ilości, jakości i miejsca zależy przede wszystkim wielkość udziału w wytworzonym przez pracę produkcie. Problemy z utrzymaniem egzystencji i z zaspokajaniem potrzeb mają ci, którzy nie pracują lub pracują mało lub też otrzymują niskie wynagrodzenie za pracę, a w dodatku mają inne osoby na utrzymaniu. Nie pracują ci, którzy nie są do tego zdolni (np. chorzy, niesprawni, starzy) lub nie mogą pracy znaleźć. Bez zatrudnienia pozostają też ci, którzy są do pracy zdolni i mogliby pracować, ale wolą lub muszą robić coś innego. Mogą też po prostu wybierać więcej czasu wolnego – praca przymusowa jest zakazana, co jest jednym z rozwiązań w ramach polityki społecznej.

Praca podlega zmianom. Stawia ona coraz większe wymagania kompetencyjne pracownikom. Coraz więcej pojawia się prac nasyconych wiedzą i opartych na wykorzystywaniu wysokich technologii. Rośnie złożoność i różnorodność wykonywanych zadań. Obok tradycyjnego, pionowego coraz większe znaczenie ma rozwój poziomy, którego podstawę stanowi wielofunkcyjność pracowników. Nasila się konkurencja na rynkach produktów i usług oraz na rynku pracy. Postępuje rozwój elastycznej organizacji pracy oraz elastycznych form zatrudnienia, nie dających pracownikom poczucia stabilizacji. Stawianie czoła tym zmianom pracy wymaga od pracowników ciągłego uczenia się.

Polityka społeczna traktowana jako interdyscyplinarna działalność praktyczna, celowościowa stosuje – według J. Supińskiej – szerszy repertuar narzędzi niż brane z osobna: ekonomia, socjologia, prawoznawstwo, psychologia, pedagogika, filozofia

i inne nauki o człowieku, o Ziemi i o przyrodzie. Polityk społeczny „tworzący program działania musi sięgnąć na wszystkie półki swojej „skrzynki z narzędziami”. Bez tego program będzie ułomny. Każda decyzja jest wielowymiarowa, często zacierają się granice między jej aspektami. Współcześnie instrumentarium polityki społecznej staje się coraz bogatsze”³. Instrumenty polityki społecznej to wszystkie narzędzia i środki, które służą do modyfikacji zachowań ludzi, ułatwiania im zachowań pożądaných i utrudniania zachowań uznanych za szkodliwe dla tych ludzi bądź dla ich otoczenia. Ze względu na rodzaj użytych zasobów, jakimi dysponują różne podmioty polityki społecznej i wykorzystywanej wiedzy o tych zasobach wyróżnia się instrumenty: ekonomiczne, prawne, informacyjne, kadrowe (zasoby ludzkie, kapitał ludzki), kształtowanie przestrzeni i gospodarowanie czasem. Strategia polityki społecznej obejmuje więc rozmaite instrumenty wpływu na poziom, jakość i strukturę produkcji, cen i konsumpcji oraz na stosunki pomiędzy obywatelami. W polityce społecznej używa się wielu instrumentów służących do korygowania i uzupełniania rynku takich, jak:

- regulacja ilości i jakości produktu – zakaz produkcji dóbr i usług uznanych za wyjątkowo szkodliwe, normy i standardy jakości dóbr i usług, które zaspokajają istotne potrzeby, np. regulacja jakości żywności i wody pitnej (normy sanitarno-higieniczne i ich kontrola), leków i usług medycznych, materiałów i usług architektonicznych i budowlanych (normy bezpieczeństwa i higieny pracy);
- regulacja cen – ustalenie cen zerowych, czyli uczynienie pewnych dóbr i usług bezpłatnymi dla wszystkich obywateli lub niektórych ich kategorii (np. podstawowych usług edukacyjnych czy usług medycznych), ustalanie ceny minimalnej, np. najniższego wynagrodzenia za usługę polegającą na świadczeniu pracy, ustalanie cen maksymalnych po to, aby pewne dobra i usługi były bardziej dostępne dla uboższych konsumentów (np. ogranicza się wysokość cen za wynajem mieszkań komunalnych);
- subsydiowanie produkcji – dopłacanie producentom do wytwarzania jakiegoś dobra lub usługi w celu zwiększania ich konsumpcji;
- subsydiowanie zatrudnienia – dopłacanie pracodawcom do zatrudnienia wybranych kategorii obywateli, np. osób niepełnosprawnych;
- subsydiowanie konsumpcji – transfer socjalny do jakiejś grupy obywateli sprawia, że będą oni mogli zwiększyć swój udział w produkcie ponad udział, który wynika z ich pracy;
- przymus konsumpcji określonych dóbr i usług – stosuje się, by zwiększyć zaspokojenie pewnych potrzeb ponad to, co wynika z podziału według pracy i prywatnych preferencji obywateli, np. obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne, obowiązek szkolny⁴.

Różne podmioty polityki społecznej dysponują dostępem do różnych instrumentów. Wszystkie one są formą regulacji ludzkich zachowań w rolach producentów, organizatorów ich pracy oraz nabywców i konsumentów.

³ J. Supińska, *Style i instrumenty polityki społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, red., *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 85.

⁴ R. Szarfenberg, *Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, red., *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 27–30.

Ogólnie rzecz biorąc, w zakresie przedmiotowym polityki społecznej znajdują się wszelkie sprawy związane z zachowaniami i potrzebami, warunkami życia, pracy i rozwoju pracowników, przedsiębiorców, uczniów, rodziców, nauczycieli, konsumentów, przestępców, chorych, kuratorów, policjantów, polityków, urzędników, pracowników socjalnych, lekarzy, prawników, rolników itd., a zatem z życiem i decyzjami życiowymi, zawodowym i pozazawodowym – mniej lub bardziej bezpośrednio – każdego z nas.

Instrumentarium polityki społecznej i zawody w projekcie INFODORADCA+.

W projekcie INFODORADCA+ opisano informacje dotyczące 1000 zawodów⁵, ujętych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy⁶. Wszystkie te zawody, treść ich pracy i wymagań związanych z realizacją podstawowych dla tych zawodów zadań zawodowych, związane są z różnymi rodzajami działań polityki społecznej. Wszystkie zawody ujęte w projekcie INFODORADCA+, według opracowanych opisów informacji o zawodach, znajdują się w zakresie spraw polityki społecznej i ich wykonywanie wpisuje się w wykorzystywanie odpowiedniego zestawu jej instrumentów.

Jak wcześniej wspomniałam, wśród instrumentów polityki społecznej wyróżnia się ekonomiczne, prawne, informacyjne, kadrowe, przestrzenno-czasowe.

Dlatego do **instrumentów ekonomicznych** zaliczamy politykę konsumpcyjną, kształtowanie dostępu do dóbr konsumpcyjnych, kształtowanie stosunków własnościowych. Do zawodów, których wykonywanie związane jest z sięganiem po instrumenty ekonomiczne dla oddziaływania na zachowania ludzi, zaliczamy takie, jak:

- kierownik działu kadr i płac, specjalista bezpieczeństwa i higieny pracy, egzaminator on-line, inspektor pracy, specjalista do spraw czasowego zatrudniania pracowników – ustalanie dostępu do pracy zarobkowej;
- kierownik sklepu/supermarketu, kierownik firmy sprzątającej, specjalista do spraw rachunkowości, specjalista do spraw rekrutacji pracowników, specjalista do spraw wynagrodzeń – regulowanie zasad wynagradzania za pracę;
- główny księgowy, urzędnik podatkowy, poborca podatkowy, windykator, funkcjonariusz celny, doradca podatkowy, poborca skarbowy – regulowanie zasad opodatkowania dochodów;
- analityk trendów rynkowych (*cool hunter*), promotor marki (*trandsetter*), tajemniczy klient (*mysteryshopper*), kontroler rozliczeń pieniężnych, dekorator wnętrz, teleankieter – ustalanie polityki cen;
- analityk kredytowy, specjalista bankowości, pracownik do spraw produktów finansowych, pracownik do spraw kredytów, pracownik do spraw pożyczek – ustalanie zasad i praktyki udzielania kredytów;

⁵ Aneks 8 – Lista 1000 zawodów w projekcie INFODORADCA+, w: K. Symela, I. Woźniak, red., *Podręcznik – Jak tworzyć informacje o zawodach funkcjonujących na rynku pracy?*, MRPiPS – DRP, Warszawa 2018, s. 252–276.

⁶ Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2018 r., poz. 227).

- doradca klienta, inspektor kontroli handlu i usług, pracownik socjalny, asystent rodziny, informator ruchu pasażerskiego, pracownik obsługi monitoringu – ustalanie ochrony konsumenta nabywającego towary na rynku;
- broker ubezpieczeniowy, pracownik do spraw ubezpieczeń, pracownik obsługi płacowej, organizator usług cateringowych, pracownik obsługi kampanii e-mailowych, pracownik do spraw osobowych – ustalanie uprawnień do świadczeń społecznych: pieniężnych, rzeczowych, usługowych, zakładowych;
- producent żywności ekologicznej, rzeźnik-wędliniarz, stolarz meblowy, pracownik przygotowujący posiłki typu fast food, rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujący na własne potrzeby – ustalanie możliwości i warunków wytwarzania dóbr konsumpcyjnych w gospodarstwie domowym na własny użytek;
- specjalista do spraw ubezpieczeń majątkowych i osobowych, specjalista do spraw informacji niejawnych, rzeczoznawca majątkowy, licytator, pracownik ochrony fizycznej – regulowanie warunków dostępu obywateli do własnego majątku konsumpcyjnego lub produkcyjnego, w szczególnych przypadkach wykluczenie posiadania na własność zasobów pewnego typu (zabytki);
- agent do spraw pozyskiwania gruntów, pośrednik w obrocie nieruchomościami, rzeczoznawca majątkowy, mediator sądowy, antykwariusz – regulowanie praw właścicieli zasobów poprzez poszerzanie lub ograniczanie definicji uprawnień właścicielskich;
- detektyw prywatny, inwentaryzator, kontroler biletów, gospodarz domu, pracownik obsługi monitoringu – regulowanie ochrony wszelkich form własności: prywatnej, grupowej, społecznej.

Instrumenty prawne określają uprawnienia i zachowania obywateli związane z zaspokajaniem ich potrzeb. Do instrumentów prawnych zaliczamy spisane w dokumentach międzynarodowych, Konstytucji RP i konkretyzowane w aktach prawnych niższego rzędu prawa i wolności obywatelskie oraz prawa socjalne, regulacje prawne mające wpływ na różnorakie dziedziny życia, zwłaszcza zachowania ludzi jako pracowników i pracodawców (prawo pracy) oraz jako członków rodzin (prawo rodzinne). Współcześnie coraz większego znaczenia nabierają „kontraktualne” stosunki między ludźmi obsługiwane przez prawo cywilne, regulacje dotyczące konfliktów międzyludzkich (prawo procesowe), sankcje wobec sprawców czynów kwalifikowanych jako przestępstwa i wykroczenia (prawo pracy).

Do zawodów w projekcie INFODORADCA+ związanych z instrumentami prawnymi zaliczamy takie, jak: kierownik placówki wsparcia dziennego, dyrektor ośrodka adopcyjnego, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, kierownik domu pomocy społecznej, specjalista do spraw rachunkowości zarządczej, inspektor pracy, specjalista do spraw zamówień publicznych, konsultant do spraw kariery, specjalista integracji międzykulturowej, kurator sądowy, specjalista poradnictwa psychospołecznego i rodzinnego, wychowawca w jednostkach penitencjarnych, specjalista do spraw adopcji, inspektor budowlany, kontroler stanu technicznego pojazdów, osoby dozoru ruchu w górnictwie podziemnym, inspektor ochrony radiologicznej, inspektor ochrony

środowiska, sekretarka w kancelarii prawnej, sekretarz konsularny, stenograf-protokolarz, urzędnik do spraw licencji, inspektor kontroli handlu i usług, sekretarka notarialna, sekretarz sądowy, pracownik zarządzania kryzysowego, sędzia sportowy, archiwista zakładowy, inspektor hotelowy, organizator usług pogrzebowych, rodzic zastępczy, prowadzący rodzinny dom dziecka, klasyfikator wyrobów przemysłowych.

Informacje, które ludzie sobie przyswoili, które zrozumieli i zaakceptowali, należą do najważniejszych wyznaczników ich zachowań i decyzji życiowych, są warunkiem satysfakcjonującego zdefiniowania i zaspokojenia ich potrzeb. **Instrumentami informacyjnymi** dysponują – każdy na miarę swych możliwości – wszystkie podmioty dopuszczone do głosu przez państwo. Wśród instrumentów informacyjnych wyróżniamy: informacje przekazywane za pomocą systemu szkolnego, będące pod kontrolą resortu edukacji, adresowane do całego młodego pokolenia; informacje przekazywane za pomocą środków masowego przekazu (*mass mediów*), dostępne dla wszystkich (bo nie-reglamentowane przez prawo); pośrednictwo indywidualne adresowane do osób mających szczególnie potrzeby, w tym poradnictwo, któremu towarzyszy przydzielanie dóbr ekonomicznych (np. praca socjalna).

Do zawodów ujętych w projekcie INFODORADCA+, których wykonywanie związane jest z użyciem instrumentów informacyjnych zaliczamy takie, jak:

- nauczyciel języka polskiego, nauczyciel matematyki, nauczyciel nauczania początkowego, nauczyciel przedszkola, ewaluator programów edukacji, pedagog szkolny, wykładowca na kursach (edukator, trener), higienistka szkolna, instruktor rytmiki, opiekunka dzieci w drodze do szkoły, asystent edukacji romskiej, asystent nauczyciela w szkole – informacje przekazywane za pośrednictwem systemu szkolnego;
- projektant grafiki stron internetowych, specjalista do spraw animacji multimedialnej, specjalista do spraw mediów interaktywnych, projektant/architekt systemów teleinformatycznych, specjalista do spraw rozwoju stron internetowych, analityk informacji i raportów medialnych, administrator bezpieczeństwa informacji, broker informacji (researcher), organizator obsługi sprzedaży internetowej – informacje przekazywane za pomocą środków masowego przekazu;
- specjalista do spraw dietytyki, specjalista psychoterapii uzależnień, doradca personalny, doradca do spraw zasobów bibliotecznych, specjalista pracy socjalnej, pracownik socjalny, obuwnik miarowy, obuwnik ortopedyczny – poradnictwo indywidualne.

Instrumenty kadrowe polityki społecznej możemy opisać jako jej zasoby ludzkie. Liczba i jakość usług oferowanych przez tych ludzi, ich motywacje i postawy, prezentowana przez nich kultura prawna, polityczna, kultura współżycia społecznego, mają decydujące znaczenie dla powodzenia programów polityki społecznej. Wartość kapitału ludzkiego jest coraz bardziej doceniana przez współczesną ekonomię. Możemy tu wymienić zwłaszcza osoby, które decydują o kierunkach polityki społecznej, świadczą profesjonalne usługi dla konkretnych ludzi, a ich działalność mieści się w obszarze tzw. służb społecznych, są dopełnieniem kadr profesjonalnych, czyli wolontariuszy, którzy poświęcają swój czas i energię poprzestając na symbolicznej gratyfikacji: na uznaniu otoczenia i osobistym zadowoleniu. Pożytki płynące z ich działania są tym większe, im

lepszej jakości jest kapitał społeczny, którym dysponują oni sami i całe społeczeństwo. Działając rozwiązują bieżące problemy konkretnych ludzi, a zarazem trwale pomnażają ów kapitał.

Przykładowe zawody ujęte w projekcie INFODORADCA+, reprezentatywne dla tej grupy instrumentów, to: pielęgniarka, położna, fizjoterapeuta, psychoterapeuta, animator czasu wolnego młodzieży (pracownik młodzieżowy), pedagog specjalny, trener osobisty (coach, mentor tutor), pedagog, andragog, doradca zawodowy, konsultant do spraw kariery, specjalista do spraw rozwoju zawodowego, specjalista resocjalizacji, specjalista komunikacji społecznej, doradca emerytalny, doradca inwestycyjny, akupunkturzysta, bioenergoterapeuta, biomasażysta, podolog, ratownik medyczny, organizator imprez ślubnych, pracownik socjalny, instruktor sportu osób niepełnosprawnych, instruktor gimnastyki korekcyjnej, instruktor odnowy biologicznej, pilot wycieczek, barman, fryzjer damski, fryzjer męski, perukarz, kosmetyczka, manikiurzystka, pedikiurzystka, wizażystka/stylistka, żałobnik, sanitariusz szpitalny, przewoźnik osób, taksówkarz, salowa, a także na pewnych obszarach problemowych – kryminolog, kurator sądowy, licytator, pracownik lombardu, strażnik gminny/miejski.

Ludzkość żyje w czasoprzestrzeni. Obiekty infrastruktury, w szczególności infrastruktury społecznej, to coś więcej niż tylko dobra o dużej wartości ekonomicznej; są one, obok form ukształtowanych przez naturę, elementami tzw. trwałej przestrzeni, której kształt i stan wpływają przez długie lata na sposób życia ludzi i kulturę społeczeństw.

Instrumenty przestrzenno-czasowe skutecznie używane, z wykorzystywaniem wiedzy z zakresu ekologii, ergonomii, proksemiki, urbanistyki, architektury, umożliwiają odpowiednie kształtowanie związków życia ludzkiego z przestrzenią i z innymi formami życia. Każdy program polityki społecznej wymaga operowania instrumentem czasu – wpływającego od zdiagnozowania sytuacji w punkcie wyjścia, ułożenia projektu, do stopniowego osiągnięcia celów. Jednakże czas to nie tylko instrument, to także efekt polityki społecznej. Zmiany w sferze kształtowania przestrzeni, techniki i gospodarki mogą dać ludziom więcej czasu wolnego. Skutkiem współgrania różnych instrumentów jest dłuższy czas trwania ludzkiego życia.

Przykładowe zawody ujęte w projekcie INFODORADCA+, reprezentatywne dla grupy instrumentów przestrzenno-czasowych, to: audytor środowiskowy, ekolog, specjalista ochrony środowiska, zarządca energią, specjalista promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej, inspektor nadzoru budowlanego, kosztorysant budowlany, laborant budowlany, technik architekt, inspektor ochrony środowiska, inspektor ochrony przeciwpożarowej, technik gospodarki odpadami, pracownik galerii/muzeum, konserwator budynków i stanu technicznego pomieszczeń, renowator zabytków architektury, monter fasad, witrażownik, operator urządzeń utylizacji surowców zwierzęcych, animator rekreacji i organizacji czasu wolnego, technik sztukatorstwa i kamieniarstwa artystycznego, sztukator, stolarz mebli artystycznych i wzorcowych, tapicer meblowy, operator urządzeń utylizacji surowców zwierzęcych.

Ze względu na ograniczoną objętość treści artykułu nie jest możliwe wymienianie wszystkich 1000 zawodów, podałam tylko przykłady. Zawody wymieniałam

w kolejności ich miejsca w strukturze grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności (od grupy pierwszej do grupy dziewiątej), a nie w kolejności ich znaczenia dla stosowania danego instrumentu w praktyce polityki społecznej.

Przydatność informacji o zawodach na rynku zatrudnienia. Popyt na usługi pracowników wykonujących zawody profesjonalnie związane z polityką społeczną jest coraz większy. Do czynników wpływających na wzrost owego popytu zaliczyć można: wykorzystywanie oprzyrządowania coraz bardziej technicznie zaawansowanego i nowych, zaawansowanych technologii, potrzebę i możliwości kształcenia ustawicznego dorosłych, rozwój elastycznych form zatrudnienia, czasu i miejsc pracy, wzrost mobilności pracowników, starzenie się społeczeństwa polskiego, nowe formy marginalizacji społecznej, różnorakie zagrożenia ekologiczne.

Warto odnotować, iż rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy nie reguluje kwestii dopuszczania do wykonywania zawodu i spełniania wymagań kompetencyjnych i kwalifikacyjnych przez osoby oferujące swoje usługi w danym zawodzie na rynku pracy, nie reguluje też standaryzacji kształcenia, szkolenia i nadawania uprawnień kwalifikacyjnych przez podmioty oferujące te usługi (np. kursy lub szkolenia). Zadania te wypełniają opisy informacji o zawodach.

Opisom informacji o zawodach przypisać można następujące funkcje: poznawczą, ekonomiczną, społeczną, kulturową, a przede wszystkim użytkową jeśli chodzi o kształcenie różnego rodzaju pracowników, o kształtowanie szeroko pojmowanych warunków pracy, nie tylko fizycznych i chemicznych zagrożeń zawodowych, lecz także społecznych i psychologicznych.

Opisy informacji o zawodach określają, do czego chcemy dążyć na drodze edukacyjno-zawodowej; opisują oczekiwane i wymagane efekty edukacji (wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne) dające szansę uzyskania zatrudnienia przez ich posiadacza; stawiają przed nami nowe wyzwania związane konkurencją Polaków na europejskim rynku pracy; stanowią podstawę do tworzenia profili kompetencyjnych, które jako narzędzia zarządzania kompetencjami zawodowymi znajdują zastosowanie w opisach stanowisk pracy, rekrutacji i selekcji, systemach ocen pracowniczych, budowaniu ścieżek rozwoju zawodowego i kariery.

Mamy możliwość praktycznego wykorzystywania nowych materiałów informacyjnych o zawodach w doskonaleniu relacji pomiędzy sferą rynku pracy i edukacji przede wszystkim przez Publiczne Służby Zatrudnienia w zakresie pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego i dopasowania szkoleń zawodowych do potrzeb ich klientów i rynku pracy; przez pracodawców w zakresie tworzenia polityki kadrowej oraz przez system edukacji w zakresie aktualizacji podstawy programowej kształcenia w zawodach, wymagań egzaminacyjnych i dostosowywania oferty kształcenia do potrzeb pracodawców.

Opisy informacji o zawodach stanowią materiał, który może się przydać w praktyce do profesjonalizacji obszarów zawodowych w zakresie polityki społecznej, do profesjonalizacji i certyfikacji usług pracy w obszarze polityki społecznej, do budowania standardów działania, których podstawą jest profesjonalizm i wysoka jakość usług.

Przykładowo: w przypadkach usług medycznych usługodawcą jest pielęgniarka – profesjonalistka w sprawach leczenia.

Opisy informacji o zawodach stanowią swoiste instrumenty polityki społecznej służące zwiększeniu atrakcyjności zatrudnieniowej, utrzymaniu bądź przywracaniu zatrudnienia, czyli narzędzia mające istotny wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa zatrudnienia.

Przedstawiając przydatność nowych opisów informacji o zawodach na rynku zatrudnienia, podkreślić należy uwzględnienie w nich humanistycznych uwarunkowań polityki społecznej i podmiotowego traktowania człowieka, zgodnie z zasadą „postępu z ludzką twarzą”.

Zakończenie. Zakres przedmiotowy polityki społecznej obejmuje głównie sprawy pracy i zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego i transferów socjalnych, zdrowia, oświaty i wychowania, mieszkalnictwa oraz kultury. W wyniku działań zrealizowanych w ramach projektu INFODORADCA +” powstały materiały informacyjne dla 1000 zawodów, wpisujące się swą treścią w zakres przedmiotowy polityki społecznej. Zawody należące do określonej kategorii są ściśle związane z niektórymi, odpowiednimi dla nich, rodzajami polityki społecznej.

Popyt na usługi pracowników wykonujących te zawody w nowoczesnym społeczeństwie opartym na wiedzy rośnie.

Nowe, aktualne informacje o zawodach służą osiągnięciu profesjonalizmu i wysokiej jakości usług pracy. Opisy informacji o zawodach stanowią swoisty instrument polityki społecznej wpływający na poprawę zatrudnialności obywateli, na poziom, jakość i strukturę produkcji i usług, cen i konsumpcji, a także na stosunki pomiędzy obywatelami.

Bibliografia

1. Jeruszka U., *Mariaż edukacji i pracy zawodowej*, w: J. Orczyk J., red., *Polityka społeczna. Kontynuacja i zmiana*, IPiSS, Warszawa 2012, s. 289–300.
2. Rajkiewicz A., *Polityka społeczna*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1979.
3. Supińska J., *Style i instrumenty polityki społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, red., *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 81–92.
4. Szarfenberg R., *Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, red., *Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 21–36.
5. Symela K., Woźniak I., *Podręcznik – Jak tworzyć informacje o zawodach funkcjonujący na rynku pracy?*, MRPiPS – DRP, Warszawa 2018.

dr hab. Urszula JERUSZKA, prof. IPiSS – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie.